

ger efter den af Professor S. P. L. Sørensen og ham selv modificerede Volhardtske Metode. Opgaven var at se, i hvilken Grad Saltholdigheden var den samme paa forskellige Steder i Bundvandet, og som ovenfor nævnt, fandtes dette meget nær at være Tilfældet.

Sven Palitzsch har udført Iltbestemmelserne fra Sommertogtet og kritisk gennemgaaet den anvendte Metode.

J. P. Jacobsen har behandlet det foreliggende Materiale af Bestemmelser af Iltmængden i Vandet; Indsamlingen af Prøverne foretoges paa Vintertogtet af Kapt. Hansen, medens Titreringerne paa Sommertogtet udførtes om Bord af cand. polyt. Palitzsch. Materialet er vistnok det største, der hidtil har været indsamlet fra et enkelt Havomraade. Hvad der indtil Thors Undersøgelser forelaa af Maalinger af Iltmængden i Middelhavsvandet, var ganske ubetydeligt. Det er i den nævnte Afhandling vist at:

- 1) Iltmængden i Overfladen og i de allerøverste Lag viser en regelmæssig Variation i Løbet af 24 Timer.
- 2) Hyppigt optræder Iltovermætningen fra ca. 25 til 50 Meters Dybde.
- 3) Det intermediære Vandlag, som øst fra strømmer mod Gibraltarstrædet, bliver efterhaanden Bærer af et Iltminimum, da det stadigt er afskaaret fra direkte Fornyelse fra Overfladen.
- 4) Iltmængden viser karakteristiske Variationer saavel med Aarstiden som med Lokaliteten.

O. B. Bøggild gør i den sidst nævnte Afhandling Rede for Resultaterne af Undersøgelsen af 30 Bundprøver, der er taget paa forskellige Steder i Middelhavet. Af Resultaterne kan fremhæves, at i Middelhavets Bundmateriale udgør kulsur Kalk omtrent samme Brøkdelen for alle Dybder nemlig lidt over Halvdelen. Middelhavet indtager i denne Henseende en Særstilling mellem det nordlige Atlanterhav og de tropiske Have.

J. P. Jacobsen.

Edgar Reuterskiöld: De nordiska Lapparnas religion. Populära etnologiska skrifter. Utgifna under redaktion af Professor C. V. Hartman. Vol. 8. Stockholm 1912. 149 S. 15 Ill.

Studiet af Lappernes Religion har en særlig Interesse derved, at oprindelige Elementer her findes blandede med en stor Mængde Laan fra Lap-

pernes Naboer. Dette Forhold har bidraget til at gøre den lappiske Religion rigere paa Indhold, og samtidig har det beriget Forskningen med Eksempler paa, hvorledes religiøse Ideer optages og anvendes i en Forestillingsverden, der er ganske forskellig fra den, hvor de oprindelig hører hjemme. Skønt det lappiske Hedenskab nu overalt er helt eller delvis gaaet til Grunde, er Kildematerialet dog meget betydeligt. Dels foreligger der en Mængde Optegnelser af Personer, som har levet blandt Lapperne og haft et indgaaende Kendskab til deres Religion, dels indeholder Musæerne Genstande, som har været anvendte i Lappernes Kultus, nemlig Gudebilleder og Trommer. Trommerne kaldtes af Missionæerne »Djævelens Bibel«, fordi de Billedrækker, der med den røde Saft af Ellebarken er malede paa Trommeskindet, er en Fremstilling af den lappiske Gudeverden. Saa omfattende er det Materiale, der staar til Raadighed, at det meget vel kan friste til et Forsøg paa at udrede de oprindelige og de laante Elementer og gennem en analytisk Undersøgelse finde Udviklingslinjerne i Lappernes Religion. Det er en saadan Opgave, E. Reuterskiöld har stillet sig i ovennævnte Arbejde. Naar Forsøget ikke kan siges at være lykkedes fuldt ud, da hidrører det maaske navnlig fra, at Forf. har anvendt en noget apriorisk Fremgangsmaade, tvunget Kildernes Oplysninger ind i Hypotesernes Rammer, istedetfor at lade Hypoteserne fremspire af Kildematerialet.

Forf. inddeler Elementerne i Lappernes Religion i tre Grupper, af hvilke den første har udviklet sig under Jægerstadiet, den anden under Nomadestadiet, medens den tredje Gruppe skyldes Laan fra de skandinaviske Germaner. Det er utvivlsomt, at Religionen staar i et intimt Forhold til Erhvervs-kulturen, og at enhver Form af denne vil fremme Udviklingen af særegne religiøse Forestillinger. Derimod er det ikke, som Forf. mener, endelig bevist, at Lapperne er komne til Skandinavien paa et rent Jæger- og Fiskerstadium, uden Kendskab til Tamrenen; selv om filologiske Grunde taler for denne Antagelse, er der meget stærke etnografiske Grunde, som tyder paa en genetisk Forbindelse mellem den lappiske og de sibiriske Former for Rensdyr-Kulturen. Men rent bortset herfra er det uheldigt, at Forf. end ikke betænker Muligheden af, at religiøse Elementer kan være laante af Lapperne ogsaa fra andre Folk end de skandinaviske Germaner; i hvert Fald vides det jo, at Lapperne har modtaget

Paavirkning fra Finnerne — det lappiske Navn for Gud, Ibmel, anses saaledes for at være laant fra Finnernes Jumala — og en Sammenligning af den lappiske Religion med nordasiatiske Religioner vilde sikkert bringe interessante Paralleler for Dagen. Bl. a. kunde der være Grund til at sammenligne den lappiske Dyrkelse af Seiterne med Ostjakers og Samojeders Dyrkelse af Gudebilleder.

For Bjørnefestens Vedkommende, som med Rette henregnes til de Elementer, der tilhører Jægerstadiet, gør Forfatteren opmærksom paa lignende Skikke hos Giljaker og Ainver; der kunde have været Grund til ogsaa at omtale andre, nærmereboende Folkeslags, f. Eks. Ostjakernes Bjørnedyrkelse. — Ikke mindre Interesse vilde en Jævnførelse af den lappiske Noaidde-Kunst med nordasiatisk Shamanisme have. Men desværre har Forf. i høj Grad forsømt denne vigtige Side af Lappernes Religion; under Afsnittet »Lapparnas mytologi« omtales ganske kort Noaidernes Hjelpeaander, blot for at fastslaa, at disse Aander har »fått bibehålla sin karaktär af foiktrons småfolk«. Der er hertil at sige, at Noaidernes Hjelpeaander sikkert staa i langt nærmere Slægtskabsforhold til sibiriske og amerikanske Shamaners spirituelle Hjælpere end til skandinavisk Folketros Nisser og »berg troll«. Netop det shamanistiske Element hører til de interessanteste og utvivlsomt ældste i Lappernes Religion.

Det vilde have været heldigt, om Forf. havde defineret Begrebet Religion. Dette Ord betegner jo nemlig ikke hos alle Forfattere det samme, og netop i det foreliggende Arbejde ser det paa flere Punkter ud, som om Forf. har en særegen Opfattelse af Ordets Betydning. Saaledes skælnes der stærkt mellem Religion og »folktro«, uden at Grænsen mellem disse Begreber er nærmere angivet. Ligeledes maa det sikkert skyldes en særlig Opfattelse af Begrebet Religion, naar Forf. ganske frakender Lapperne enhver Dyrkelse af de døde. Selv om der ikke i Forholdet til de døde har dannet sig udprægede religiøse Riter, er det dog udenfor Tvivl, at Lapperne har ofret til de døde og opkaldt de nyfødte efter dem, for at sikre sig deres Venskab, og at Noaiden har brugt de dodes Sjæle til Hjelpeaander.

Al Frygt for de døde, mener Forf., skyldes senere Paavirkning. Han bygger denne Antagelse bl. a. derpaa, at »i äldsta tider begrafde man lappen, där han dött« — en Oplysning, som er hentet fra Turis Bog »Muittalus Samid Birra« S. 112.

Dette beror dog paa en Misforstaaelse maaske fremkaldt ved Turis noget uklare Stil; Turi skriver paa det nævnte Sted om visse Huller i Jorden, af hvilke nogle efter hans Formodning har været Kødopbevaringssteder, medens andre har været Fangstgrave, andre Koter og andre Grave. Turi vilde sikkert selv forfærdes ved Tanken om at have Kote og Grav paa samme Sted. — Ønskeligt vilde det have været, om Forf. ogsaa med Hensyn til Opfattelsen af de døde havde sammenlignet med de Lapperne nærstaaende Folk, istedetfor at hente sine Paralleler fra Xingu's Kilder i Karl v. d. Steinens berømte og ofte misbrugte Værk.

Forf. anser det for sikkert, at de mytologiske Laan fra Nordboerne er foregaaede paa en Tid, da disses hedenske Religion var sunket ned til en Folketro; dette staa i stærk Modstrid til andre Forskeres Opfattelse, som mener, at der sandsynligvis allerede i urnordisk Tid er foregaaet Laan saavel af religiøse som af andre Kultur-Elementer. Forf. har rimeligvis Ret i, at det er med det nordiske Hedenskabs folkelige Former, Lapperne har været i Berøring; men han glemmer, at disse Former meget vel kan være lige saa gamle — eller ældre end Hedenskabets højeste Blomstring i Edaerne.

Gudmund Hall.

William Thalbitzer: Grønlandske Sagn om Eskimoernes Fortid. Populära etnologiska skrifter. Utgifna under redaktion af Professor C. V. Hartman. Vol. 11. Stockholm 1913. 96 S. 40 Ill.

Allerede H. Rink og G. Holm har fremhævet Træk i de grønlandske Sagn, som tyder paa Forbindelse med det øvrige arktiske Amerika. I det foreliggende interessante Arbejde har W. Thalbitzer gjort en særlig Gruppe af de grønlandske Sagn til Genstand for Forskning, dem som synes at indeholde Reminiscenser fra Grønlandernes Fortid. Bogen rummer mange skarpsindige Iagttagelser, selv om Forfatteren lader sig friste til lidt for vidtgaaende Slutninger, navnlig hvor der er Tale om de i Sagnene forekommende Skildringer af fremmede Folkeslags Skikke og Forhold. I Betragtning af Eskimoernes hyppige og udstrakte Rejser er det ingenlunde usandsynligt, at Beretninger om fjerne Folkeslags Særegenheder kunde vandre over Hun-